

Civilněprávní proces stavitele Jana Valihracha s kongregací sester dominikánek

Pavel Walter

Studie bude na základě pramenných dokumentů analyzovat soudní spor stavitele Jana Valihracha s Českou kongregací sester dominikánek, který probíhal mezi lety 1930–1941. Spor se především týkal náhlého zřízení nové části konventní budovy, kterou si dominikánky v Řepčíně¹ u stavitele objednaly. Pozoruhodné na této při je, že se jednalo o civilně právní rovinu sporu. Valihrach totiž žádal po dominikánkách, aby mu byly proplaceny všechny dohodnuté stavební výlohy, přestože ho, jak se dozvíme dále, trestní soud uznal spoluvinným za pád budovy. Dominikánky se proti tomu bránily tak, že žádaly po staviteli uhrazení náhrady škody, která jim zříčením budovy vznikla.

Proces není zajímavý jen tím, že se jedná o civilně právní při, která byla vyvolána člověkem, jež byl uznán vinným v této věci trestním soudem. Kauza je pozoruhodná také průběhem celého soudního procesu, který je detailně zmapován v archivních dokumentech. Skrze ně se dovídáme i různé skutečnosti, které nám postupně odhalují nejen jádro sporu, ale také nás upozorňují na spoluvinu obou zúčastněných stran.

Poměrná část studie se tedy bude věnovat samotnému průběhu procesu. Přičemž se samozřejmě v krátkosti dotkneme i důvodu a průběhu stavby a událostí, které následovaly ihned po jejím zřízení. V poslední části studie poukážeme také na skutečnosti, které nebyly přímo podstatou sporu, ale byly rozhodně jeho součástí. Máme tím například na mysli zpochybnění procesní plné moci ze strany vrchního soudu, kterou kongregace udělila svému právnímu zástupci.

¹ Řepčín byl původně vesnicí v blízkosti Olomouce. Od roku 1919 se pak stal její městskou částí. Viz Milan TICHÁK, *Paměť olomouckých předměstí*, Olomouc: Votobia, 2000, s. 84–86.

1. ČESKÁ KONGREGACE DOMINIKÁNEK

1.1 Vznik kongregace

Vznik kongregace velmi úzce souvisí s nárůstem členů laického III. dominikánského řádu, který rovněž souvisí s rozvojem české části dominikánské říšské provincie. Laický III. řád byl obnoven na Moravě v Olomouci roku 1871. V roce 1887, kdy měl řád dominikánských terciářů v olomoucké arcidiecézi již 400 členů se několik dívek z tohoto společenství rozhodlo ke společnému životu v blízkosti Olomouce. Se svolením tehdejšího olomouckého převora dominikánů Česlava Navrkala tedy dvě dominikánské terciářky – Cecílie Zemanová a Filoména Koutná zakoupily dům v obci Řepčín. Ostatně podpora českých dominikánů, jenž stála za zrodem České kongregace sester dominikánek byla velmi důležitá.²

Podle interních dějin kongregace se však chtěly některé terciářky stát „plnohodnotnými“ řeholicemi, a proto začaly v tomto směru jednat s P. Navrkalem, který jejich přání přednesl provinciálu říšské dominikánské provincie P. Tomáši Anselmovi.³ Přání těchto několika terciářek se symbolicky začalo realizovat zbouráním zakoupeného domku, neboť nebyl dostatečně prostorný a byla postavena zcela nová budova, a to i s kaplí, která byla vysvěcena 3. srpna 1889. Stavbu víceméně financovali dominikáni z Prahy a Olomouce,⁴ což je další důkaz značné angažovanosti českých dominikánských bratří na vzniku české kongregace dominikánek. Po dokončení stavby žádaly dominikánky především světské úřady o „usazení dominikánek v daném klášteře a o založení výchovného ústavu čili penzionátu“.⁵ Obě tyto žádosti byly vcelku rychle schváleny. Zároveň byly povolány dominikánky z rakouského kláštera v Gleisdorfu z kongregace blahoslavené Markéty, „aby se ujaly činnosti na tomto novém zřízeném ústavu.“⁶ Tyto sestry dorazily do Řepčína 12. září 1889, což je také výroční den nově vzniklé kongregace.⁷ Podle kroni-

² Jiřina BĚHALOVÁ OP, *Dějiny III. Řádu sv. Dominika*, 1. díl, 1. část, Archiv České kongregace sester dominikánek v Brně (dále jen AČKSD), s. 25.

³ Tamtéž, s. 26.

⁴ *Kronika mateřince* (dále jen KM) 2, 1890–1914, AČKSD v Brně, s. 1–2.

⁵ Tamtéž, s. 2.

⁶ Tamtéž, s. 2–3.

⁷ BĚHALOVÁ, *Dějiny III. Řádu sv. Dominika*, 1. díl, 1. část, s. 29.

ky konventu se jednalo o čtyři sestry: „Rajmundu Jindrovou, Dominiku Sekaninovou, Česlavu Zelinkovou a Gundislavu Smolý“,⁸ avšak podle klášterních nekrologů můžeme do této skupiny připočít i pátou sestru, a to Tomášku Plicnerovou.⁹ Z těchto řeholnic se Rajmunda Jindrová stala první představenou řepčinského konventu.¹⁰ Následně byla kongregace v roce 1908 magistrem dominikánů bl. Hyacintem Cormierem přičleněna ke Kazatelskému řádu. V roce 1944 dostala kongregace papežskou úchvalu a tím spadala pod papežské právo.¹¹

1.2 Činnost dominikánek v Řepčíně

V roce svého založení dominikánky otevřely pod vlivem tehdejšího převora olomouckých dominikánů P. Angeluse Lubojackého¹² „ústav pro

⁸ KM 2, 1890–1914, s. 4.

⁹ Nekrology 1892–1939: S. M. Tomáška Plicnerová, AČKSD.

¹⁰ Sestra Rajmunda Jindrová se narodila 2. března 1858. V české rodině rakouského armádního důstojníka. Pocházela ze sedmi dětí, přičemž ona byla druhorozená. Během svého dětství i dospívání se musela s rodiči mnohokrát stěhovat. Záleželo totiž na povolávacím rozkazu, podle kterého se často musel přemístit celý pluk, ke kterému její otec příslušel. Tak se dostala sestra Jindrová až do Uher (dnešního Maďarska), kde v patnácti letech (roku 1873) nastoupila na vzdělávací ústav v Köszegu, který vedla tamější kongregace dominikánek. V roce 1877 právě zde vstoupila i přes odpor rodičů do kongregace a stala se řeholnicí. Po noviciátě vyučovala tři roky v klášterní obecní škole a následně byla vybrána spolu s dalšími spolusestrami, aby působily v nově založeném klášteře dominikánek v Gleisdorfu. Odtud pak byla roku 1889 poslána na Moravu do Řepčína, a jako představená místní kongregace působila až do roku 1924. Zemřela v 81 letech v konventu dominikánek ve Víceměřicích 30. srpna 1939. Viz *Oživený obraz: Vzpomínky na zakladatelku kongregace sester dominikánek bl. Zdislavy velebnou matku M. Rajmundu Jindrovou*, AČKSD, s. 4–68.

¹¹ DOMINIKÁNKY.CZ, „Historie dominikánek,“ <https://www.dominikanky.cz/historie-dominikanek/> [cit. 17. 5. 2023].

¹² Angelus Lubojacký se narodil 1850 v Klimkovicích. Ve svých patnácti letech vstoupil do dominikánského noviciátu ve Štýrském Hradci. Po absolvování řádové formace a studií působil v dominikánských konventech v Košicích, v Uherském Brodě, v Praze, a nakonec se stal převorem olomouckého konventu. V této pozici působil až do roku 1893. Tehdy odešel z řádu a chtěl založit kongregaci, která měla vychovávat mladé hochy v katolické víře a k vlasteneckému citění. Úřady mu v této věci povolily provozovat české gymnázium v Klimkovicích. Kongregace mu však povolena nebyla. Nakonec gymnázium bylo zavřeno roku 1905. Toho roku také Angelus Lubojacký zemřel. Jako dominikán nicméně stojí nejenom za vznikem kongregace, ale také začal vydávat periodikum pro členy tzv. třetího laického dominikánského řádu, což do jisté míry způsobilo i příchod nových členů do tohoto společenství. Nakonec byl velmi činný

vyšší vzdělání dívek škoře odrostlých.“¹³ Hlavním cílem této instituce byla výchova a vzdělání dívek v českém jazyce.¹⁴ Následně s povolením c. k. zemské školní rady dominikánky otevřely obecnou školu (v r. 1889), mateřskou školu (v r. 1894) a měšťanskou školu (v r. 1904).¹⁵

1.3 Postupné rozšiřování řepčinského klášterního komplexu

S nárůstem počtu studentek ve vzdělávacích institucích došlo na rozšiřování klášterního komplexu. K první velké přestavbě došlo ve školním roce 1893/1894.¹⁶ Další rozšiřování bylo v letech 1895 a 1909–1910.¹⁷ Během dvaceti let od poslední klášterní přestavby se navýšil počet žákyň, ale také samotných dominikánek, které zde působily, proto na jaře roku 1930 dominikánky přistoupily k dalšímu rozšíření klášterní budovy.¹⁸

2. NOVOSTAVBA V ŘEPČINĚ

K zahájení stavby došlo v srpnu roku 1930,¹⁹ do té doby konvent sháněl finanční prostředky na stavbu, které získal prostřednictvím dárců²⁰ a bankovních půjček.²¹ Podle stavebních plánů, které vypracoval tehdejší stavební rada stavebního úřadu v Olomouci Ing. Derrich, měly být rozšířeny veškeré prostory klášterní budovy. To znamená klausura a všechny místnosti kde dominikánky vyučovaly. Stavby se ujal olomoucký sta-

i jako autor a překladatel mnohých náboženských knih. Viz BĚHALOVÁ, *Dějiny III. Řádu sv. Dominika*, 1. díl, 1. část, s. 17–22.

¹³ Tamtéž, s. 41.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Tamtéž, s. 41–44.

¹⁶ KM 1, 1889–1926, AČKSD, s. 9–10.

¹⁷ Tamtéž, s. 23–24, 73 a 75.

¹⁸ KM 4, 1927–1945: Rok 1930, AČKSD, nepaginováno. Stavební historii řepčinského konventu se také zevrubně věnuje článek Aleše Filipa, viz: Aleš FILIP, „Stavební historie mateřnice české kongregace sester dominikánek v Olomouci-Řepčíně,“ in *Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně*, sv. 215, řada společenských věd, č. 22, Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 166–171.

¹⁹ KM 4, 1927–1945: Rok 1930, nepaginováno.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Jiřina BĚHALOVÁ, OP, *Dějiny III. Řádu sv. Dominika*, 1. díl, 2. část, s. 146.

vitel Valihrach. Můžeme jen dodat, že stavba postupovala od počátku velmi rychle, než došlo k nepředvídané události.²²

2.1 Zřícení stavby

Dne 20. listopadu 1930 se zřítila část novostavby. Druhý den došlo ke zřícení další části stavby. Ani v jednom případě nebyl nikdo zraněn. Zůstaly stát asi dvě pětiny stavby a ihned se začalo zjišťovat, co zapříčinilo pád budovy. Valihrach se necítil v této záležitosti nijak vinen. Stavební rada Derrich odmítal v tomto ohledu jakékoli rychlé soudy a říkal, že je potřeba napřed odklidit trosky a následně začít s podrobným vyšetřováním.²³

Ještě před samotným vyšetřováním informoval o katastrofě místní olomoucký zpravodaj, který získal vyjádření stavitele Valihracha k pádu budovy. Podle něj se jednalo „o zločinný útok na stavbu“,²⁴ neboť každý den byl na stavbě a dohlížel na práci dělníků, proto odmítá jakoukoliv osobní vinu na pádu stavby.²⁵

2.2 Počáteční neshody konventu s Valihrachem

Dominikánky chtěly předejít jakýmkoli soudním sporům se stavitelem, proto usilovaly o mimosoudní vyrovnání, což Valihrach odmítal,²⁶ neboť se necítil, jak už jsme uvedli, vinen.²⁷ Řeholnice tedy na radu právníků pozvaly do Řepčína dva stavební inženýry, aby prozkoumaly plány stavby, a především i samotné místo zřícení, které měli nafotit a učinit „tak zvaného důkazu na věčné časy“.²⁸

Z dalšího novinového ústřížku se dovídáme, že proti staviteli i projektantovi zahájil okresní soud v Olomouci trestní šetření, a to na základě dvou nezávisle vypracovaných znaleckých posudků, které docházejí

²² Tamtéž.

²³ Tamtéž, s. 146–147.

²⁴ KM 4, 1927–1945: Rok 1930, nepaginováno.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ BÉHALOVÁ, *Dějiny III. Řádu sv. Dominika*, 1. díl, 2. část, s. 147.

ke stejnému závěru.²⁹ Podle nich došlo ke zřícení přístavby kvůli špatné konstrukci a zabezpečení betonových stropů. Také došlo k dřívějšímu odbednění stropů. Další příčinou pak byla tenká vrstva malty mezi cihlami opěrných zdí. Stavba rovněž nebyla řádně vyztužena, tak jak by si to žádala betonová konstrukce.³⁰

Valihrach se snažil při jednání soudu domáhat doplacení 145 000 korun za stavební výlohy, avšak neuspěl. Celková částka stavby byla totiž sjednána na 645 000 korun a dominikánky ještě před zahájením stavby zaplatily Valihrachovi 500 000 korun. Z důvodu této finanční rozepře řeholnice vypověděly se stavitelem smlouvu a žádaly o dostavění novostavby olomouckého stavitele Kyliána.³¹

Než však došlo k dostavění, tak musela zbývajíc část stavby projít od městské rady nařízenou kontrolou statiků.³² Podle interních dějin kongregace měl Valihrach z kontroly značný strach, proto žádal městskou radu, aby od tohoto záměru upustila, avšak neúspěšně. Samotná zatěžkávací zkouška nicméně dopadla dobře a nově povoláný stavitel mohl na dvě pětiny zbylé stavby navázat a přístavbu dostavět podle vypracovaných plánů.³³

Stavitel Valihrach se ale nesmířil s tím, že dostavění přístavby svěřily dominikánky konkurenci. Proto podal žalobu „z rušené držby“,³⁴ domníval se, že má plné právo stavbu dostavět. Soud se jeho žalobou zabýval 5. května 1931, do té doby byla z rozhodnutí soudu veškerá stavební činnost zastavena.³⁵

Valihrach se i poté dle interních dějin kongregace snažil zdržovat práci na staveništi tím, že na místě zanechal „všechn svůj stavební materiál“. Jeho odklizení se nakonec musely dominikánky domáhat soudní cestou. Valihrach nakonec ustoupil, postupně si odvezl vše kromě cihel, písku a vápna, tyto suroviny od něho konvent odkoupil. Přes všechna

²⁹ V článku se bohužel neuvádí, zda se jedná o znalecké posudky, které si nechaly vypracovat dominikánky nebo si soud vyžádal dva zcela odlišné posudky (pozn. P. W.)

³⁰ KM 4, 1927–1945: Rok 1930, nepaginováno.

³¹ BÉHALOVÁ, *Dějiny III. Řádu sv. Dominika*, 1. díl, 2. část, s. 147–148.

³² KM 4, 1927–1945: Rok 1930, nepaginováno.

³³ BÉHALOVÁ, *Dějiny III. Řádu sv. Dominika*, 1. díl, 2. část, s. 148.

³⁴ KM 4, 1927–1945: Rok 1930, nepaginováno.

³⁵ BÉHALOVÁ, *Dějiny III. Řádu sv. Dominika*, 1. díl, 2. část, s. 148.

³⁶ Tamtéž.

zpoždění se stavitel Kylián ujal stavby a snažil se dostavět přístavbu, což se mu podařilo už na konci srpna 1931.³⁷

2.3 Trestní řízení ve věci zřízení budovy

Trestní řízení, který vedl okresní soud v Olomouci se stavitel a projektantem stavby,³⁸ uznalo v listopadu 1933 Valihracha vinným z pádu budovy a odsoudilo ho k náhradě škody. Ten s rozsudkem nesouhlasil a za viníka označoval radu stavebního úřadu Derricha, který ale během soudního procesu zemřel.³⁹

3. NOVÝ SOUDNÍ PROCES

V listopadu 1933 také uběhly tři roky od zřízení budovy, a tím i zákonný termín pro dovolání se náhrady škody, což platilo pro obě strany soudního procesu. Z toho důvodu se konvent obával nového soudního procesu, protože stavitel Valihrach se nijak neměl k proplacení náhrady škody. Naopak se cítil ukřivděn, jelikož řeholnice svěřily dostavbu budovy jinému staviteli a zažaloval dominikánky o 91 000 korun. To byla částka, kterou konvent Valihrachovi ještě nezaplatil za vybudování chladírny, kterou postavil před novostavbou. Řeholnice se nicméně bránily protižalobou, ve které žádaly opětovné proplacení náhrady škody za zřícenou novostavbu ve výši 277 000 korun. Valihrach na to reagoval novým návrhem žaloby na konvent a žádal zaplatit 644 000 korun „za celou novostavbu, poškozené lešení a odklizení staveniště“.⁴⁰ Částku ale nemohly řeholnice ze svých finančních prostředků zaplatit.⁴¹ Tím tedy

³⁷ Tamtéž, s. 148–149.

³⁸ KM 4, 1927–1945: Rok 1930, nepaginováno.

³⁹ BĚHALOVÁ, *Dějiny III. Řádu sv. Dominika*, 1. díl, 2. část, s. 149.

⁴⁰ Tamtéž, s. 149–150.

⁴¹ V těchto výše zmiňovaných žalobách bychom dnes nejspíše hovořili o tzv. před žalobních výzvách, neboť tyto „žaloby“ nevedly primárně k soudnímu procesu, ale jednalo se nejprve o jistou pobídku k zaplacení určitých dluhů mezi stavitel Valihrachem a dominikánkami. Viz *Sbírka zákonů*, ročník 2012, zákon 396/2012 Sb.

došlo k novému, tentokrát civilně právnímu, procesu mezi stavitelem a dominikánkami.⁴²

3.1 Civilně-právní řízení krajského soudu

Nyní budeme analyzovat rozsudek krajského soudu v Olomouci, který je rozdělen do několika částí. V úvodu se dozvíme, co je předmětem tohoto civilně právního líčení a k jakému rozhodnutí soud dospěl. V následujících částech jsme potom seznámeni s výpověďmi obou zúčastněných stran a s jinými dokumenty, na základě, kterých soud odůvodňuje své rozhodnutí.⁴³

3.1.1 Úvodní stať

Předmětem civilně právního řízení byly dvě žaloby stejného charakteru. Krajský soud se k těmto žalobám vyjadřuje takto: „nárok Jana Valihracha proti Konventu sester Dominikánek je po právu 381.053 korun 01 haléřů“ a „nárok Konventu sester Dominikánek proti Janu Valihrachovi je po právu obnosem 48.252 korun 17 haléřů“. ⁴⁴ Následně soud tyto dlužné částky konkretizuje:

Po odpočtení zaplatí tudíž Konvent sester Dominikánek v Olomouci–Řepčíně Janu Valihrachovi do 14 dnů pod exekucí 333.800 K[orun] 84 hal[éřů] s 8 % úrokem z obnosu 91.430 K[orun] 88 h[aléřů] od 13. listopadu 1930 a s 8 % úrokem z obnosu 242.369 K[orun] 96 h[aléřů] od 18. listopadu 1933. S dalším nárokem se žaloba Jana Valihracha zamítá. Rovněž se zamítá protižaloba Konventu sester Dominikánek, pokud přesahuje započtený obnos 48.252 K[orun] 10 hal[éřů].⁴⁵

Následně se dovídáme nám již známé skutečnosti, že si konvent objednal u stavitele Valihracha třípatrovou přístavbu, která se před dostavěním v listopadu 1930 náhle zřítla. Připomíná se také trestní stíhání Jana Valihracha i projektanta stavby Josefa Derricha. Valihrachovi nebyla prokázána vina podle § 383 trestního zákona:⁴⁶ „Trest stavitele, jemuž

⁴² BĚHALOVÁ, *Dějiny III. Řádu sv. Dominika*, 1. díl, 2. část, s. 149–150.

⁴³ *Spor s Valihrachem, Rozsudek krajského soudu, CK II 615/33*, Moravský zemský archiv (dále jen MZA), fond E–109, Dominikánky.

⁴⁴ Tamtéž, s. 1.

⁴⁵ Tamtéž, s. 1–2.

⁴⁶ Tamtéž, s. 2.

se lešení nebo stavení sesulo,⁴⁷ ale z porušení § 431 trestního zákona:⁴⁸ „Jednání a opominutí proti bezpečnosti těla vůbec“⁴⁹ s odůvodněním:

Při přístavbě Konventu prováděl stavbu dle projektu konstruktivně vadného a nesprávných statických výpočtů, nepřesvědčiv se o jejich spolehlivosti [...] a pokračoval ve stavbě bez ohledu na to, že nepříznivé počasí bylo bezpečnosti stavby na ujmu, čímž dopustil se jednání a opomenutí, o němž dle svého povolání a své živnosti nahlížeti mohl, že se jím může způsobiti nebo zvětšiti nebezpečí pro život a zdraví a tělesnou bezpečnost lidí.⁵⁰

Soud tedy neopomene skutečnost, že Valihrach byl ve věci zřícení přístavby uznán vinným a odsouzen, ale nezmiňuje se o žádné výši trestu. Je to možná proto, že soud se zabývá civilně právním rozměrem sporu, který je poté blíže specifikován. V podstatě se dovídáme, že Valihrach žaluje konvent o dlužné částky, které se týkají zakázky pro dominikánky zadané ještě před stavbou novostavby, „za práce na částečně spadlé novostavbě, za různé stavební práce mimo stavbu“⁵¹ a za stavební materiál potřebný ke stavbě. Úhrnně po dominikánkách žádal zaplacení částky ve výši 803.913 korun 18 haléřů. Svůj nárok na tuto částku vysvětloval ve své výpovědi.⁵²

3.1.2 Výpověď stavitele Valihracha

Valihrach z pádu stavby obviňoval jejího projektanta, který na ní často docházel jako úřední osoba městského stavebního úřadu a dále vystupoval jako poradce a dohlížitel konventu. Podle stavitele byl tedy jakýmsi „neomezeným pánem na stavbě“.⁵³ To se projevovalo i tím, že si pro stavbu jmenoval svého vedoucího a přes něj zadával příkazy stavebním dělníkům. Valihrach se proti tomuto jednání ohradil u představených

⁴⁷ EPRAVO.CZ, „Zákon ze dne 27. 5. 1852 Trestní zákon o zločinech přečinech a přestupcích, § 383,“ <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>. [cit. 2. 10. 2021].

⁴⁸ *Spor s Valihrachem, Rozsudek krajského soudu, CK II 615/33, MZA, fond E–109, Dominikánky, s. 2.*

⁴⁹ EPRAVO.CZ, „Zákon ze dne 27. 5. 1852 Trestní zákon o zločinech přečinech a přestupcích, § 431.

⁵⁰ *Spor s Valihrachem, Rozsudek krajského soudu, CK II 615/33, MZA, fond E–109, Dominikánky, s. 2–3.*

⁵¹ Tamtéž, s. 3 a 4.

⁵² Tamtéž, s. 4.

⁵³ Tamtéž.

kláštera, jenže podle jeho slov na něj dominikánky nedbaly a vzkázaly mu, ať jedná podle Derrichových rozkazů, proto osočil ze zřícení budovy i samotný konvent.

Následně uvedl tři konkrétní příklady oné Derrichovy „neomezené“ moci na stavbě. První se týkal stavebních prací za deštivého podzimního počasí, když Valihrach chtěl objekt provizorně zastřešit a pokračovat s prací až na jaře. Toto rozhodnutí se nelíbilo dominikánce Jiřině Běhalové, která byla konventem pověřena dozorem nad stavbou, proto požádala o radu Derricha, jenž rozkázal přes stavitelova varování ve stavbě pokračovat.

Druhý příklad souvisel s budováním stropů, protože Derrich prý nechal odstranit podpěrné trámy dříve, než dostatečně ztverdly. Ve třetím příkladu se Valihrach vrací k řeholnici Běhalové, která údajně prohlásila, že „Ing. Derrich je zplnomocněný zástupce kláštera“ a Valihrach „ho musí poslouchati a jeho rozkazy plniti“.⁵⁴ To se prakticky projevovalo především náhlými změnami vůči původnímu stavebnímu projektu, kdy stavitel byl na pochybách, zda dané změny jsou stavbě ku prospěchu. Byl však podle svých slov ubezpečen, že pokud by se něco stalo, zodpovědnost za chyby přebírá konvent a Derrich. Jak dále uvidíme, tak zvláště toto zplnomocnění Derricha ze strany dominikánek bude hrát významnou roli ve všech odvolacích či dovolacích soudních rozsudcích. Nakonec stavitel upozornil, že Derrich odmítl vést stavební deník, což bylo proti předpisům „Všeobecných [stavebních] podmínek“.⁵⁵ Sám si tedy vedl svůj interní deník, který paradoxně používal i Derrich.⁵⁶

3.1.3 Výpověď konventu

Po tomto výčtu Valihrachových argumentů, které odůvodňují jeho nevinu na pádu stavby, se v rozsudku uvádějí finanční nároky, které konvent požaduje po staviteli. Jedná se o jednotlivé částky, které souvisely s pádem budovy, a které dominikánky vyčíslily na 248.936 korun.⁵⁷

Své nároky opíraly o odborné posudky inženýrů Nemetze a Sperlinga, kteří došli k závěru, že za tragédii je zodpovědný Valihrach. Posudky obsahovaly rovněž fotografie pořízené na místě zřícení z dubna 1931.⁵⁸

⁵⁴ Tamtéž, s. 3–7.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž, s. 8–9.

⁵⁸ Tamtéž, s. 9.

Jednalo se patrně o tzv. důkazy na věčné časy, které řeholnice nechaly udělat po právní analýze celé situace.⁵⁹

Dominikánky také poukazovaly na rozhodnutí trestního soudu, který shledal Valihracha vinným z pádu budovy. Ten nepopřel, že Derrich byl tvůrcem stavebních plánů a dával různé stavební příkazy, ale dle výpovědi řeholnic, nebyl Valihrach projektantovi podřízen a nemusel ho poslouchat. Pokud měl tedy stavitel pochybnosti ohledně některých stavebních rozhodnutí Derricha, měl postupovat podle „článku 9 – Všeobecných stavebních podmínek“,⁶⁰ který hovořil o tom, že samotný stavitel má postupovat v řízení stavby podle vlastního úsudku a zkušeností. Navzdory tomu se Valihrach řídil podle Derrichových nařízení, které vedly ke stavebním pochybením, jež zapříčinily pád stavby, a kterých si byl dle dominikánek vědom.⁶¹

Valihrach se sice obhajoval zplnomocněním Derricha ze strany konventu nebo úpravami stavby, jež byly přáním sestry Běhalové. Přestože ani jeden z nich nebyl k této činnosti úředně oprávněn. Jediná osoba, která se podle vnitřních kongregačních regulí mohla k průběhu stavby vyjádřit i do ní zasahovat, byla představená kongregace.⁶²

Dominikánky také odmítaly jakoukoli spoluvinu, neboť dle tehdejšího občanského zákoníku zodpovídal za průběh stavby jakožto odborník stavitel. Řeholnice následně jeho vinu dokládaly i třemi znaleckými posudky, jež si nechal vypracovat předešlý trestní soud. Z toho důvodu bylo povinností stavitele zaplatit dominikánkám náhradu škody způsobenou zřícením budovy a podle jejich prohlášení dominikánky ztratily u Valihracha jistotu v dobré dokončení stavby.⁶³

Způsobená škoda byla odborným znalcem vyčíslena na 319 933 korun, a protože konvent na začátku stavby zaplatil Valihrachovi půl milionu korun, tak tato částka naprosto přeplatila hodnotu způsobené škody. Jelikož ale klášter musel zaplatit za odklizení škod a celá stavba se neplánovaně prodloužila o rok, požadovaly dominikánky po Valihrachovi uhrazení celkové škody částkou 100 000 korun s 8% úrokem, který byl stanoven úvěrem banky, jež dominikánkám na tyto výlohy půjčila.

⁵⁹ BĚHALOVÁ, *Dějiny III. Řádu sv. Dominika*, 1. díl, 2. část, s. 147.

⁶⁰ *Spors Valihrachem, Rozsudek krajského soudu, CK II 615/33, MZA, fond E-109, Dominikánky*, s. 9–10.

⁶¹ Tamtéž, s. 10.

⁶² Tamtéž, s. 10–11.

⁶³ Tamtéž, s. 11.

3.1.4 Vztah mezi trestním a civilním soudním procesem

Argumentace konventu ohledně zbytečnosti civilně právního soudu, jelikož Valihrach již byl uznán vinný v této kauze trestním soudem, nebyla brána v potaz. Naopak podstatou civilního řízení bylo zjištění spoluviny projektanta Derricha a zda jeho smrtí přešla tato spoluvina na klášter.

Soudci zvážili na základě výroku trestního soudu i pět konstrukčních chyb, které zapříčinily zhroucení budovy:

1./ vadný projekt po stránce konstruktivní, 2./ zeslabení střední zdi, 3./ nevhodná volba stropní konstrukce, 4./ pochybná organizace práce, 5./ pomalé tvrdnutí malty a betonu [...].⁶⁴

Novými otázkami pro civilní řízení pro tuto kauzu bylo, jestli Valihrach mohl tyto závady napravit, a zároveň jaký vliv měl na stavbě Derrich.

3.1.5 Derrichovo postavení na stavbě

Derrichův vliv na stavbě byl z pohledu soudu dosti problematický. Na jedné straně Valihrach tvrdil, že ho vnímal jako zástupce konventu a de facto správce stavby, což sdílí i předchozí trestní soud. Ve svém rozsudku totiž uvádí, že Derrich prokazatelně prováděl úpravy stavebních plánů a dával také různé stavební příkazy. Výpověď sestry Běhalové ale popírá, že by klášter jmenoval Derricha do funkce správce stavby. Nevyrací však, že dodal projekt a plán přístavby, rovněž s povolením konventu chodil na staveniště čtyři dny v týdnu. Po zjištění, že stavbyvedoucí nerozumí železobetonovým stavbám, udílel sám dělníkům stavební příkazy. Svědkyně Běhalová připouští, že Derrich realizoval její přání nesouvisející s původním stavebním plánem, jak sama říká: „On to zařídil.“⁶⁵

Na základě důkazů a svědeckých výpovědí, pak soud dochází k přesvědčení, že Derrich de facto celou stavbu vedl a byl nepřímým zástupcem konventu. Zdůvodňuje to především znaleckými posudky, které uváděly, že „stavbu [Valihrach] nevedl technicky sám a přenechal vedení stavebního dozoru [...] Derrichovi“.⁶⁶

⁶⁴ Tamtéž s. 17.

⁶⁵ Tamtéž, s. 18–20.

⁶⁶ Tamtéž.

3.1.6 Soudní usnesení

Soud ve svém usnesení dospěl k názoru, že za všemi stavebními vadami, které jsou uvedeny ve znaleckých posudcích, stálo jednání Derricha. Chybou Valihracha však bylo, že projektantovi vždy ustoupil.⁶⁷ Proto soud označil vinným z pádu budovy jak Valihracha, tak Derricha, potažmo konvent, který dle nálezu soudu světil Derrichovi konkludentně správu nad stavbou. Ten to však odmítl s poukazem na to, že Valihrach ve věci svých námitek nepostupoval úředně správně, neboť měl podle všeobecných stavebních podmínek sdělit své připomínky orgánům konventu písemnou formou, a pokud by jeho výhrady nebyly přijaty, měl je poznamenat do stavebního deníku a dál stavět podle příkazů, které mu udělil Derrich.⁶⁸

Soud ale měl odlišný názor, protože dle všeobecných podmínek nebyla zřízena stavební správa, na kterou se mohl Valihrach obracet. Zároveň nebyl veden ani stavební deník, na který se dominikánky odvolávaly, přestože mnozí svědkové vypovídali, že Valihrach žádal Derricha, aby deník vedl. Projektant to odmítal se slovy: „Je zbytečno deník vésti, poněvadž chodí na stavbu každý den.“⁶⁹ Zároveň mnoho směrnic ze všeobecných stavebních podmínek pro státní stavby nebylo pro tuto stavbu zcela použitelných.

Soud navíc konstatuje, že představená kongregace ani sestra Běhalová, pověřená dohledem nad stavbou ze strany konventu, neznaly detailně stavební smlouvu. V konečném důsledku se soudci civilně-právního řízení přikláněli více k Valihrachově interpretaci celého sporu, který jednoznačně hovořil o značném Derrichově vlivu na stavbě. Stavitel dokonce projektanta vždy varoval, když vydával příkaz, který nebyl podle něho správný. Formu, jakou se Valihrach ohradil vůči Derrichovu řízení stavby, zda ústně nebo písemně, považuje soud přinejmenším za irelevantní.⁷⁰

Podle usnesení soudu měl tedy konvent zaplatit Valihrachovi polovinu z celkové částky vyčíslené škody.⁷¹ Tato částka byla vypočítána ze součtu finančních nároků, které u soudu uvedly obě strany. Valihrach žádal například zaplacení škody „za poškození stavebního lešení, náčiní

⁶⁷ Tamtéž, s. 26–36.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž, s. 36–37.

⁷⁰ Tamtéž, s. 37–38.

⁷¹ Tamtéž.

atd.“.⁷² Konvent si zase nárokoval například zaplacení zastupování advokátem v tomto procesu, odborné pořízení fotografií nebo úklid ruin zříčené stavby.⁷³

Celková škoda Valihracha byla vypočítána na 627.535 korun 85 haléřů. z této částky byla odečtena peněžitá škoda konventu, která činila 96.503 korun 35 haléřů. Takže po odečtu to dávalo 531.031 korun 50 haléřů. Jelikož se jednalo o spoluvinu, tak se Valihrachův peněžitý nárok snížil o polovinu na 265.515 korun 75 haléřů. Následně tato částka byla navýšena o náklady spojené se soudním řízením a konvent musel Valihrachovi zaplatit 333.800 korun 84 haléřů.⁷⁴

3.2 Podání odvolání k Vrchnímu soudu v Brně

3.2.1 Odvolání Jana Valihracha

Valihrach podal jako první odvolání. Především se mu nelíbilo, že mu byla přiznána částka 382.053 korun 1 haléř, která byla nižší než jím požadovaná. Celé své odvolání pak stavěl na dvou základních argumentech. První byl: „Nesprávné skutkové zjištění a nesprávné hodnocení výsledků celého řízení.“⁷⁵ Druhý pak byl: „Nesprávné právní posouzení.“⁷⁶

Nesprávného skutkové zjištění a hodnocení výsledků celého řízení viděl Valihrach zvláště ve znaleckém posudku inženýra Sychravy, který již dříve pro konvent pracoval. Z toho důvodu žádá o nové vyslechnutí dvou svědků, „kteří na stavbě pracovali“.⁷⁷

Dále si stěžuje na to, že soud nesprávně zhodnotil škodu, která vznikla na straně konventu. Dominikánky tvrdily, že pádem budovy a prodloužením stavby přišly celkem o 36 nových žákyň, které měly nastoupit do dvou po sobě jdoucích ročníků. Valihrach nicméně namítá, že stavba probíhala pouze během školního roku 1931–1932, neboť budova bylo dostavěna do 1. září 1932. Z toho důvodu řeholnice přišly pouze o jeden první ročník nastupujících chovanek.⁷⁸

⁷² Tamtéž, s. 43.

⁷³ Tamtéž, s. 45.

⁷⁴ Tamtéž, s. 45–46.

⁷⁵ *Spor s Valihrachem, Odvolací spis žalující strany*, č. j. CK II 615/33, Brno: MZA, fond E-109, Dominikánky, nepaginováno.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tamtéž.

Ohledně nesprávného právního posouzení Valihrach upozorňuje, že byl sice odsouzen podle § 431 trestního zákoníku, který mluví o jednání ohrožujícím bezpečnost druhého člověka.⁷⁹ Jednalo se však o odsouzení v teoretické rovině, protože v inkriminovanou dobu se na stavbě nikdo nenacházel. Tedy nebyla plně naplněna skutková podstata trestného činu.⁸⁰

Valihrach odmítal jakoukoliv spoluvinu na pádu přístavby. Jelikož podle jeho advokáta zcela stačilo, že projektanta ústně varoval o svých pochybnostech ohledně jeho špatného řízení stavby. K tomu dodával, že své námitky nemohl vždy předložit generální představené kongregace, často totiž jezdila na visitace do filiálních konventů a jemu nebylo zcela zřejmé, která z řeholnic ji zastupuje.

3.2.2 Reakce Řepčinského konventu na Valihrachovo odvolání

Na Valihrachovo odvolání dominikánky reagovaly odvolacím sdělením.⁸¹ Obhajovaly znalecký posudek inženýra Sychravy podložený důkazními fotografiemi z místa havárie a odmítaly další výsledky dělníků ze stavby. Rovněž se ohrazovaly vůči Valihrachovu odhadu nepřijatých studentek a trvaly na ztrátě 36 nových dívek. Svůj postoj zakládaly zvláště na tom, že zřícená stavba se musela prakticky stavět od začátku.⁸²

Konvent následně odmítá, že by Valihrach nenesl na pádu budovy žádnou vinu. Ústní varování projektanta za jeho špatné vedení stavby na základě stavební smlouvy nepokládaly za relevantní. Řeholnice se také ohrazují vůči tomu, že by Derrich byl jejich zmocněncem na stavbě,⁸³ jak to ve svém rozsudku zmiňuje krajský soud,⁸⁴ protože ony byly objednatelkami stavby, nikoli Derrich.

Taktéž uvádějí, že se Valihrach plně podřídil všeobecným stavebním podmínkám, podle kterých měl vždy své výhrady ohledně vedení stavby sdělovat písemně, a to přímo generální představené kongregace. Jelikož

⁷⁹ EPRAVO.CZ, „Zákon ze dne 27. 5. 1852 Trestní zákon o zločinech přečinech a přestupcích, § 431.“.

⁸⁰ *Spor s Valihrachem, Odvolací spis žalující strany*, č. j. CK II 615/33, MZA, fond E-109, Dominikánky, nepaginováno.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ *Spor s Valihrachem, Rozsudek krajského soudu*, CK II 615/33, MZA, fond E-109, Dominikánky, s. 25–26.

tímto způsobem nejednal, nebyl si konvent vědom žádných pochybení. Na základě těchto argumentů odmítají spoluvinu na pádu přístavby.⁸⁵

3.2.3 Odvolání konventu

V samotném svém odvolání uváděl konvent tři hlavní argumenty, na jejichž základě odmítá přijmout rozsudek krajského soudu. Prvním z nich je „kusost a neúplné řízení“.⁸⁶ Dominikánky se pozastavují nad odmítnutím nových důkazů, které předložily krajskému soudu v roce 1938. Jedná se především o znalecký posudek vypracovaný inženýrem Sperlingem a odmítaly znalecké posudky znalců druhé strany Rullera a Čupra. Ty se podle jejich názoru zastávaly práce Jana Valihracha. Za pádem budovy totiž z jejich pohledu stál především špatně vytvořený stavební projekt Derricha, kdežto Sperling se domníval, že pád byl způsoben chybnou konstrukcí stropů, která by více šla na vrub Valihracha.⁸⁷

Druhý argument, který vznesly dominikánky proti rozsudku krajského soudu, se týkal „nesprávného ocenění provedených důkazů a zjišťování proti spisům“. Zde dominikánky hlavně odmítaly úlohu Derricha jako nepřímého zástupce konventu, prezentovanou krajským soudem. Zároveň se konvent ohrazoval vůči tomu, že Valihrach neměl žádnou možnost si na Derrichovo jednání na stavbě stěžovat.⁸⁸

Krajský soud také podle dominikánek špatně vyhodnotil důkazy týkající se použití kleštěncových věnců, které měly být oporou jednotlivých zdí. Často se totiž uvádělo, že Valihrach je chtěl použít, zatímco Derrich je odmítl. Řeholnice ale Derricha hájily, neboť říkaly, že jejich použití nezakázal, ale nechtěl je mít přímo na zdi, aby nezpůsobily „skvrny na omítkách“.⁸⁹

Třetím podstatným argumentem pro odvolání ze strany konventu byla „mylná právní posouzení“.⁹⁰ Klášter se ohrazoval vůči spoluvině na pádu stavby, protože krajský soud dle něj špatně interpretoval některé skutečnosti. Jedná se například o pracovní poměr Derricha k řízení stavby, o právo Valihracha postavit se proti Derrichovým stavebním

⁸⁵ *Spor s Valihrachem, Odvolací sdělení žalované strany, CK II 615/33, MZA, fond E-109, Dominikánky, nepaginováno.*

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Tamtéž.

rozkazům atd. Konvent se tedy vrátil ve třetím argumentu k odvolacím důvodům uvedeným už v předchozích odstavcích, akorát je vykládal z jiného úhlu pohledu.⁹¹

3.3 Odvolací Vrchní soud v Brně

Vrchní soud v Brně svým rozhodnutím potvrzuje rozsudek Krajského soudu v Olomouci. Přičemž vyhodnocuje jednotlivá odvolání a dochází k názoru, že obě jsou dosti argumentačně nepodložená.⁹²

3.3.1 Vyjádření soudu k odvolání konventu

Ohledně odmítnutí znaleckého posudku Sperlinga krajským soudem vrchní soud namítá, že dominikánky ve svém odvolání neuvádějí důvody tohoto odmítnutí, proto je jejich odvolání v této věci neopodstatněné.

V otázce, zda konvent pověřil Derricha řízením stavby, došel vrchní soud na základě předložených důkazů ke stejnému závěru jako krajský soud, tedy že Derrich byl konkludentně pověřen stavebním dozorem i vedením této stavby. Soud se rovněž pozastavuje nad tím, že konvent sice lpěl na tom, aby Valihrach své stížnosti na práci projektanta podával vždy písemně, ale na druhou stranu dominikánky své stavební příkazy písemně nevydávaly.⁹³

3.3.2 Vyjádření soudu k odvolání stavitele Valihracha

Vrchní soud neviděl důvod k přezkumu znaleckého posudku inženýra Sychravy, ani k novému výsledku svědků. Co se týče počtu chovaneč, o které konvent zříčením budovy přišel (jednalo se zhruba o 36 nových chovaneč)⁹⁴ a tím i o stotisícový zisk, který by byl vybrán na školném, soud se přiklání k názoru konventu.⁹⁵ Soudci se ve svém odůvodnění opírali o svědecké výpovědi dominikánek Anastázie Nevřívové a Jiřiny

⁹¹ Tamtéž.

⁹² *Spor s Valihrachem, Rozsudek Vrchního soudu v Brně*, CK II 615/33, MZA, fond E-109, Dominikánky, s. 1–2.

⁹³ Tamtéž, s. 8–30.

⁹⁴ *Spor s Valihrachem, Odvolací spis žalující strany*, č. j. CK II 615/33, MZA, fond E-109, Dominikánky, nepaginováno.

⁹⁵ *Spor s Valihrachem, Rozsudek Vrchního soudu v Brně*, CK II 615/33, MZA, fond E-109, Dominikánky, s. 30–31.

Běhalové, které uvedly, že ačkoliv byla budova dostavěna v plánovaném termínu, rodiče neradi zapisovali své dcery do této školy, neboť se báli opětovného zřícení stavby.⁹⁶

Krajský soud taktéž postupoval správně, když ve svém rozsudku vycházel z rozhodnutí trestního soudu o Valihrachově vině na pádu budovy.⁹⁷ Valihrach se totiž domníval, že rozhodnutí trestního soudu, který ho odsoudil za trestný čin – jednání ohrožující lidský život, není v civilním řízení nijak důležité.⁹⁸ Vrchní soud však ve svém rozsudku upozorňuje, že „mezi trestným činem a nastalou škodou“ v civilně právním řízením je „příčinná souvislost“.⁹⁹

Vrchní soud taktéž trvá na Valihrachově spoluvinně, neboť byl zkušeným stavitelem, a tudíž musel rozeznat, zda jsou stavební příkazy projektanta Derricha chybné či nikoli. Chybou Valihracha v této záležitosti bylo, že si netrval na svém, přestože měl plné právo Derricha odmítnout.¹⁰⁰

3.4 Dovolání k Nejvyššímu soudu v Brně

O rozhodnutí vrchního soudu dominikánky informoval jejich právní zástupce Jaroslav Řehulka. Především je seznamuje s tím, že podá dovolání k Nejvyššímu soudu v Brně, a takto tento právní krok odůvodňuje:

To [dovolání] bude nutno podati, a to proto, že i když by bylo zjištěno, že Derrich vykonával funkci konkludentně zmocněné stavební správy, a když vrchní soud přiznal, že Valihrach byl povinen písemně vznášeti námitky, tož vrchní soud opomněl důležité ustanovení stavebních podmínek, že opomene-li se písemně protestovati, pak veškerá zodpovědnost stíhá Valihracha. Uzná-li vrchní soud platnost podmínek vůbec, musí se uznati i platnost posléze citovaného jejich ustanovení.¹⁰¹

⁹⁶ Tamtéž, s. 31–32.

⁹⁷ Tamtéž, s. 32.

⁹⁸ *Spor s Valihrachem, Odvolací spis žalující strany*, č. j. CK II 615/33, MZA, fond E–109, Dominikánky, nepaginováno.

⁹⁹ *Spor s Valihrachem, Rozsudek Vrchního soudu v Brně*, CK II 615/33, MZA, fond E–109, Dominikánky, s. 32.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 32–34.

¹⁰¹ *Spor s Valihrachem, Korespondence advokáta Jaroslava Řehulky ctihodnému Konventu sester Dominikánek v Olomouci-Řepčíně ze dne 4. dubna 1940*, MZA, fond E–109, Dominikánky.

Z korespondence dále vychází, že dle Řehulky Vrchní soud posoudil celou záležitost velmi povrchně a nesnažil se o jakékoliv hlubší pochopení celého problému. Rozhodnutí konventu podat dovolání bylo odůvodněno i výší škody, kterou dominikánky odmítly zaplatit.¹⁰²

3.4.1 Dovolání konventu

Konvent dominikánek v zastoupení advokáta Řehulky ve svém dovolání k Nejvyššímu soudu v Brně opět poukazoval na odmítnutí znaleckého posudku inženýra Sperlinga jak krajským, tak vrchním soudem. Dále Řehulka považoval za nekorektní, že soudy stranily více znaleckým posudkům znalců Čupra a Rullera, které se ale naprosto rozcházejí se závěry Sperlingovými.¹⁰³

V následujících odstavcích se důvody k dovolání poměrně opakovaly s těmi, které konvent uváděl ve svém odvolání k vrchnímu soudu. Například odmítal jakékoliv pověření projektanta Derricha, byť jen konkludentní, vedením na staveništi. Na závěr dovolání pak Řehulka odmítl jakoukoliv spoluvinu konventu na pádu budovy a požadoval odškodné 248 936 korun.¹⁰⁴

3.4.2 Dovolání Valihracha

Valihrach ve svém dovolání nejprve chválil rozhodnutí krajského i vrchního soudu, které prokázalo pověření projektanta Derricha nad prací na stavbě. Byl také rád, že soudy nižší instance se ho zastaly, když upozorňoval klášter na chybné stavební příkazy Derricha pouze ústní formou a nikoli písemně, jak to vyžadovaly dominikánky.¹⁰⁵

Valihrach se ale ohrazoval vůči spoluvině na zřícení stavby, protože dle svých slov za prvé upozorňoval Derricha na jeho chybné vedení stavby a za druhé, pokud předchozí soudy uznaly, že Derrich na stavbě vystupoval jménem kláštera, bylo jeho povinností projektantovy příkazy splnit, byť s nimi nesouhlasil. Z těchto důvodů žádal nejvyšší soud o revizi rozsudku a chtěl, aby konvent zaplatil odškodné ve výši 695 820 korun 94 haléřů.¹⁰⁶

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ *Spor s Valihrachem, Dovolání žalované strany, CK II 615/33, MZA, fond E-109, Dominikánky, nepaginováno.*

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž.

3.4.3 Reakce konventu na Valihrachovo dovolání

Dominikánky se bránily Valihrachovu výkladu, který veškerou vinu za pád stavby svaloval na Derricha. Z toho důvodu opětovně odmítaly spoluvinu a odkazovaly se na svá právní stanoviska a závěry uvedené ve svém dovolání. K tomu opětovně zmiňovaly rozsudek trestního soudu, který Valihracha uznal vinným v trestně právní rovině této věci.¹⁰⁷

3.5 Rozsudek Nejvyššího soudu v Brně

Nejvyšší soud v Brně vyšel v dovolovacím řízení vstříc pouze dominikánkám, a to částečně. Uznal totiž, že krajský ani odvolací vrchní soud nezapočetl do konečné částky, kterou měly dominikánky Valihrachovi zaplatit, výdaje za zkontrolování statiky nezřícené části budovy. Jednalo se o tisíc korun, a poněvadž soud uznal spoluvinu obou zúčastněných stran, byla konventu snížena ona celková náhrada škody o 500 korun. Takže Valihrachovi musely řeholnice zaplatit 333 300 korun místo 333 800 korun s 8% úrokem. Jinak ostatní dovolací důvody obou stran byly zamítnuty.¹⁰⁸

3.6 Naplnění rozsudku

Po tomto rozsudku posílá dominikánkám jejich advokát Jaroslav Řehulka dopis, ve kterém je informoval o výsledku kauzy. K němu připojil svůj osobní názor, podle kterého se nejvyššímu soudu nechtělo jít „na kořen právního řešení a jednodušším bylo osvojiti si názory, jež vyjádřily krajský soud a vrchní soud“.¹⁰⁹ Zvláštní však je, že se na tomto hodnocení dle svých slov shodl i s advokátem Valihracha dr. Čížkem.¹¹⁰

Proti tomuto soudnímu rozhodnutí nicméně již nebyl žádný opravný prostředek, takže konvent musel zaplatit stanovenou částku. Dominikánky ji částečně zaplatily prostřednictvím půjčky 300 000 korun od

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ *Spor s Valihrachem, Rozsudek nejvyššího soudu, CK II 615/33, MZA, fond E-109, Dominikánky, nepaginováno.*

¹⁰⁹ *Spor s Valihrachem, Korespondence advokáta Jaroslava Řehulky ctihodnému Konventu sester Dominikánek v Olomouci-Řepčíně ze dne 19. dubna 1941, MZA, fond E-109, Dominikánky.*

¹¹⁰ Tamtéž.

Ústřední záložny lidové v Praze.¹¹¹ Řehulka odhadl, že vlivem 8 % úroku zbylá celková dlužná částka činila cirká 260 000 korun, proto vyjednal nový úvěr u stejné banky shodný s prvním úrokem. Advokát ale dominikánky upozorňoval, že částku nelze vybrat bez souhlasu církevních a státních úřadů.¹¹² K souhlasu však nejspíše došlo celkem rychle, protože jeho aktivaci si Řehulka vyžádal dopisem na Ústřední záložně lidové dne 2. května 1941.¹¹³ Dalším dopisem Řehulka dominikánky informoval o plné úhradě odškodného.¹¹⁴ To je patrné i z korespondence s advokátem protistrany Tomášem Čížkem:

[...] sděluji Ti milý příteli, že Konventu se podařilo sehnati hotovosti, potřebné ku zaplacení částky, k jejímuž zaplacení byl podle rozsudku nejvyššího soudu v Brně odsouzen [...].¹¹⁵

3.7 Jiné záležitosti týkající se sporu s Valihrachem

V archivních materiálech k tomuto procesu nenajdeme jen rozsudky jednotlivých soudů, odvolávací či dovolací spisy obou zúčastněných stran. Také ale zjistíme, že byla soudem napadena plná moc, kterou dominikánky udělily svému právnímu zástupci, nebo jaké měl konvent finanční vydání v souvislosti s procesem.

3.7.1 Zpochybnění procesní plné moci

Jak již víme, konvent zastupoval u soudu advokát Jaroslav Řehulka. Ze začátku neměly soudy žádný problém s „procesní plnou mocí“, ¹¹⁶ kterou udělil konvent Řehulkovi. V roce 1940 však tuto plnou moc zpochybnil

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ *Spor s Valihrachem, Korespondence advokáta Jaroslava Řehulky Ústřední záložně lidové ze dne 2. května 1941, MZA, fond E-109, Dominikánky.*

¹¹⁴ *Spor s Valihrachem, Korespondence advokáta Jaroslava Řehulky ctihodnému Konventu sester Dominikánek v Olomouci-Řepčíně ze dne 8. května 1941, MZA, fond E-109, Dominikánky.*

¹¹⁵ *Spor s Valihrachem, Korespondence advokáta Jaroslava Řehulky Dr. Tomášovi Čížkovi ze dne 10. května 1941, MZA, fond E-109, Dominikánky.*

¹¹⁶ *Spor s Valihrachem, Žádost kníže-arcibiskupské konzistoři ze dne 6. února 1940, MZA, fond E-109, Dominikánky.*

Vrchní soud v Brně, neboť byl toho názoru, že sepsaná plná moc neodpovídala platným právním předpisům a žádal o nápravu.¹¹⁷

Dominikánky tedy žádaly arcibiskupskou konzistoř v Olomouci a potvrzení, které by bylo v souladu se stávající právní úpravou.¹¹⁸ Arcibiskup ho záhy poté vydal a jednoznačně v něm píše:

[...] řádová sestra M. Augustina Stuchlá, která podepsala a dala JUDru Jaroslavu Řehulkovi, advokátu v Olomouci [...] procesní plnou moc ze dne 15. listopadu 1933 a nově ze dne 6. února 1940, jest generální představenou této kongregace, a že jest též oprávněna sama podle řeholních stanov [...] takovou plnou moc kongregací tu zavazující podepsati a vydati.¹¹⁹

Vyvstává otázka, co vedlo vrchní soud ke zpochybnění plné moci, kterou vydala generální představená kongregace. Odpověď je velmi jednoduchá. Toto zpochybnění pramenilo z faktu, že kongregace v roce 1933 nebyla plně autonomní a podléhala diecéznímu právu místního biskupa. Je tedy vcelku logické, že soud požadoval potvrzení procesní plné moci i ze strany olomouckého arcibiskupství. Pro úplnost dodejme, že až v roce 1944 dostala kongregace sester dominikánek dekret o „papežské úchvale“¹²⁰ a tím došlo k exempci kongregace na místním biskupovi.

3.7.2 Výdaje konventu na soudní proces

Celý proces stál konvent nemalé finanční výlohy. Stačí se podívat na dopisy, které posílal dominikánkám jejich advokát v letech 1940–1941. V nich je nejenom informoval o probíhajících soudních jednáních, ale také prosil o zaslání peněžních prostředků, například v únoru 1940 píše:

Současně Vás prosím, zda byste mne nemohli poukázati připojenou složenkou další splátku na útraty 3.000 K[orun], poněvadž s odvoláním jsem měl na kolcích velké hotové výdaje.¹²¹

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ *Spor s Valihrachem, Potvrzení arcibiskupa Leopolda Prečana z února 1940*, Brno: MZA, fond E-109, Dominikánky.

¹²⁰ *Pamětní spis ke stému výročí založení České kongregace sester dominikánek*, AČKSD, s. 10.

¹²¹ Např.: *Spor s Valihrachem, Korespondence advokáta Jaroslava Řehulky ctihodnému Konventu sester Dominikánek v Olomouci-Řepčíně ze dne 10. února 1940*, MZA, fond E-109, Dominikánky.

O stejnou částku pak Řehulka žádal i o měsíc později.¹²² Žádosti o zaplacení těchto splátek napřed byly velmi nahodilé. Snad to bylo dáno tím, jak velkou částku musel advokát dát v daném měsíci na soudní výdaje. Od července však prosí o pravidelné měsíční splátky 2 000 korun, a to až do konce roku 1940.¹²³ Stejná prosba se pak objevuje v dopise z ledna roku 1941, takže za tento rok měly dominikánky zaplatit Řehulkovi celkem 24 000 korun.¹²⁴

Tyto platby ale nebyly jediné výdaje, které dominikánky během sporu zaplatily. V roce 1939 Řehulka dominikánky informoval, že musí doplatit část financí za vyhotovení znaleckého posudku ve výši 8 000 korun.¹²⁵ Jednotlivé útraty, které dominikánky na tento spor vydaly, nacházíme i v odvolání vrchnímu nebo dovolání nejvyššímu soudu. Pro představu citujme soupis výdajů dominikánek za přípravu na dovolacím řízení:

studium spisů k odvolání, 3 hod. ... 360 K[orun]; sepis dovolacího spisu ... 2.500 K[orun]; [...] podání spisu na soud, záznam ... 1 K[oruna] 50 h[aléřů]; zpráva o tom (druhé)¹²⁶ straně, porto ... 15 K[orun] 80 h[aléřů]; [...].¹²⁷

Co se týče soudních výloh Valihracha, nemáme o nich z pramenů žádné konkrétní informace, Vzhledem k tomu ale jaké obnosy peněz žádal po konventu jakožto odškodné, můžeme se domnívat, že si do těchto částek započítal i procesní výdaje. Zprvu totiž požadoval jen 91 000 korun, následně však částku zvýšil na 644 000 korun,¹²⁸ a podle rozsudku nejvyššího soudu nakonec žádal o úhradu 695 820 korun 94 haléřů.¹²⁹

¹²² *Spor s Valihrachem, Korespondence advokáta Jaroslava Řehulky ctihodnému Konventu sester Dominikánek v Olomouci-Řepčíně ze dne 14. března 1940, MZA, fond E-109, Dominikánky.*

¹²³ *Spor s Valihrachem, Korespondence advokáta Jaroslava Řehulky ctihodnému Konventu sester Dominikánek v Olomouci-Řepčíně ze dne 18. července 1940, MZA, fond E-109, Dominikánky.*

¹²⁴ *Spor s Valihrachem, Korespondence advokáta Jaroslava Řehulky ctihodnému Konventu sester Dominikánek v Olomouci-Řepčíně ze dne 15. ledna 1941, MZA, fond E-109, Dominikánky.*

¹²⁵ *Spor s Valihrachem, Korespondence advokáta Jaroslava Řehulky ctihodnému Konventu sester Dominikánek v Olomouci-Řepčíně ze dne 29. prosince 1939, MZA, fond E-109, Dominikánky.*

¹²⁶ Doplněno P. W.

¹²⁷ *Spor s Valihrachem, Dovolání žalované strany, CK II 615/33, MZA, fond E-109, Dominikánky, nepaginováno.*

¹²⁸ BĚHALOVÁ, *Dějiny III. Řádu sv. Dominika*, 1. díl, 2. část, s. 149–150.

¹²⁹ *Spor s Valihrachem, Rozsudek nejvyššího soudu, CK II 615/33, MZA, fond E-109, Dominikánky, nepaginováno.*

3.8 Jak vnímaly celý spor dominikánky

Musíme objektivně říct, že pro tuto analýzu nemáme žádné pramenné dokumenty či osobní výpovědi od jednotlivých sester, které proces zažily. Máme tedy k dispozici jen interní dějiny kongregace, které sepsala sestra Jiřina Běhalová. Z nich se dovídáme, že vzhledem k tomu, že trestní soud uznal Valihracha vinným za pád budovy, dominikánky věřily ve výhru i v tomto civilně právním sporu. Z těchto důvodů byly udivené, když soudy začaly dávat Valihrachovi za pravdu.¹³⁰ Sestra Běhalová tuto změnu popsala takto: „Pomalů se jevíly náznaky, že se situace obrací proti nám [...]“.“¹³¹

Toto zhodnocení konečného verdiktu soudu je nicméně velice subjektivní, což je dáno i samotnou přítomností dominikánky Běhalové na stavbě, a také potřebo stavebním dozorem, který tam měla ze strany kongregace vykonávat. Z toho důvodu je velmi pochopitelné, že rozhodnutí soudu vnímala značně negativně. Bohužel však nemáme k dispozici vyjádření ke kauze od jiných dominikánek nebo samotné protistrany, které by tento zaujatý pohled na celý spor do určité míry nějak vyvážil. Je třeba zdůraznit, že sestra Běhalová si byla vědoma, v jaké těžké době pro společnost tento rozsudek padnul, proto ke svému zhodnocení v interních dějinách kongregace napsala: „dvě okolnosti zmírnily náš zármutek“.“¹³² První plynula z délky procesu, který trval deset let, a za tu dobu dominikánky splatily protistraně většinu přisouzené částky. Druhá se týkala roku 1941, kdy proces skončil a zároveň probíhala druhá světová válka. Takže oproti lidským útrapám a bídě, která planula z války, se tento spor s Valihrachem stal pro dominikánky, z pohledu sestry Běhalové, malicherností.¹³³

ZÁVĚR

Při analýze tohoto civilněprávního procesu jsme primárně vycházeli z dochovaných archivních materiálů, které se nacházejí v Moravském zemském archivu v Brně ve fondu E–109, Dominikánky.¹³⁴ Zjistili jsme, že celý proces byl do určité míry „pokračováním“ trestního procesu se stavitelem Valihrachem, který nechtěl uznat svoji vinu na náhlém zřícení

¹³⁰ BĚHALOVÁ, *Dějiny III. Řádu sv. Dominika*, 1. díl, 2. část, s. 147–150.

¹³¹ Tamtéž, s. 150.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ *Spor s Valihrachem*, MZA, fond E–109, Dominikánky.

přístavby. Z pohledu trestního soudu byl ale za tuto stavbu zodpovědný, a to společně se stavebním radou Derrichem, který vypracovsl plány pro tuto přístavbu. Během trestního procesu však Derrich zemřel, a tak nebyl jakkoli soudně postižen. Valihrach se však cítil výrokem trestního soudu poškozen, a proto se snažil vymoci si právo a jistou finanční ujmu způsobenou pádem budovy na řepčínském konventu dominikánek. Dospěl totiž k názoru, že zemřelý projektant stavby byl zmocněncem dominikánek na stavbě. Z toho důvodu vznesl obvinění v této záležitosti vůči konventu.

Tím byla zahájena civilněprávní rovina celého sporu. Při hlubší analýze archiválií, který zaznamenávají tento civilně právní proces, vyplývá, že dominikánky v mnohých ohledech již během stavby více daly na názor Derricha než stavitele. Dokonce Derrich v mnohých ohledech a s vědomým některých dominikánek do průběhu stavby značně zasahoval, aniž by o tom Valihracha předem informoval. Proto není divu, že soudy všech instancí do určité míry daly staviteli v jeho argumentaci za pravdu a uznaly tak Derricha jako zplnomocněnce kláštera na stavbě. Z toho důvodu byl konvent dominikánek uznán jako spoluviník zřízení přístavby a Valihrachovi byla přisouzena určitá finanční náhrada za ušlý zisk na této stavbě.

Paradoxní na celém výsledku tohoto procesu je, že Valihrach se jeho konce nedožil. Zároveň dominikánkám, kterým připadal podle archivních dokumentů celý proces zbytečný, neboť Valihrach byl uznán v trestní rovině celé kauzy vinným, tak na základě historických záznamů velmi rychle smířily s verdiktem civilněprávního soudu. Dobře a správně si totiž uvědomovaly, že zármutek, který jim způsobil výsledek procesu se nedá srovnat se zármutkem a strastmi celé společností, které byly způsobeny druhou světovou válkou, během níž soud skončil.¹³⁵

¹³⁵ BĚHALOVÁ, *Dějiny III. Řádu sv. Dominika*, 1. díl, 2. část, s. 150.

**The Civil Legal Process of the Builder Jan Valihrach
with the Congregation of Dominican Sisters**

Keywords: Czech Congregation of Dominican Sisters; Monastery in Řepčín; Builder Jan Valihrach; Construction Designer Josef Derich; Religious Nun Jirina Behalova; 1930s; Building Collapse; Civil Law Trial; Financial Compensation

Abstract: The Czech Congregation of Dominican Sisters was founded in Řepčín near Olomouc in 1889. The mission of the congregation was primarily to educate and bring up young girls in the spirit of St. Dominic. As the congregation was increasingly popular with the Czech population, the nuns had to rebuild and enlarge their monastery several times. The last reconstruction planned for autumn 1930 involved a new three-storey building that was supposed to be situated next to the monastery. The Olomouc builder Jan Valihrach undertook the construction, however, shortly before its completion the building suddenly collapsed. The builder Valihrach, along with the designer Josef Derrich, was accused of the collapse. While Valihrach was found guilty of the collapse of the building, Derrich's prosecution was stopped due to his death. Valihrach denied his guilt, however, and subsequently brought a lawsuit against the Dominican Convention of Řepčín. He demanded a payment of the agreed sum for the building and also a payment of other debts from the past that had not been paid by the nuns. The nuns counter-sued and demanded compensation from Valihrach for damages caused by the collapse of the building. After examining the evidence and questioning the witnesses of both involved parties the courts concluded that both the builder Valihrach and the deceased designer Derrich were guilty of the collapse. In the case of the designer Derrich, the court recognized him as the implicit representative of the Řepčín convent of Dominican nuns at the construction. The judges ruled that the Dominican nuns should pay Valihrach just half of the requested compensation, which amounted to 333,300 crowns.

Mgr. Pavel Walter
Univerzita Karlova
Katolická teologická fakulta
Katedra církevních dějin a literární historie
Thákurova 3,
160 00 Praha 6
walterpavel@gmail.com